СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 236. Джерзи Сити, Н. Дж., пятниця, 10. жовтня 1930. VOL. XXXVIII. No. 236. Jersey City, N. J., Friday, October 10, 1930. THREE CENTS.

ПОЛЬСЬКИЙ ТЕРОР ШАЛІЄ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ.

Що закидує польська преса Юліянови Головінському.

Дня 20-го вересня ц. р. поліція у Львові арештувала Юліяна Головінського, кооперативного практиканта. „Ґазета Поранна" називає Головінського головним краєвим командантом УВО та зазначує, що він був рівночасно провідником Організації Українських Націоналістів. Головінський нібито від довшого часу скривався в ріжних місцевостях Східної Галичини й переводив у діло саботажі. Останніми часами буцімто переговорював з президією ЦК УНДО для здобуття місць на польських листах для представників УВО й УНО. Згаданий часопис твердить, нібито Головінський обняв головну команду УВО тому кільки місяців після Ем. Сеника, який після розправи за замах на „Східні Торги" мусів утікати за кордон. Між іншим, мовляв, Головінський зорганізував був замах на президента Войцеховського, вбивство куратора Собінського та ріжні напади на почтові уряди й амбулянси. Вкінці „Ґазета Поранна" твердить, що Головінський зорганізував напад на почтовий амбулянс біля Бібрки. У звязку з арештуванням Ю. Головінського, як повідомляє „Ґазета Поранна" перевели ревізію в хаті брата Юл. Головінського, Степана, почтовця при вул. Лазаря, в редакції „Українського Голосу" в Перемишлі, і в адміністратора того часопису, Ів. Паславського, де забрали „багато обтяжуючого матеріялу".

ДОМАГАЮТЬСЯ ФОНДУ НА БОРОТЬБУ З ФАБРИКАНТАМИ

БОСТОН. — На конвенції Американської Федерації Праці обговорено справу поширення юнійної організації на Полудні. „Юнайтед Текстил Воркерс оф Америка" звернули увагу на теперішні страйки ткачів у Денвил, Вірджінія. Піднесено, що робітники не видержать дальшої боротьби, коли не одержать від загалу фінансової допомоги. Тому поставлено резолюцію, щоби наложити на членів податок у сумі одного цента на місяць, а зібраний у цей спосіб фонд в сумі $360,000 ужити на допомогу страйкарям.

РОБІТНИКИ И ЛЕҐІОНЕРИ.

БОСТОН. — До зібраних на конвенцію леґіонерів промовив Вилієм Ґрін, президент Американської Федерації Праці, і взивав їх до кооперації з юнійними робітниками в справі закладання по місцях спільних комітетів для заради безробіттю.

РУЗВЕЛТ ХОЧЕ УСУНУТИ СУДДЮ.

НЮ ЙОРК. — Ґовернор Рузвелт вислав до ґенерального прокуратора Борда письмо, в якім просить його надіслати йому всі дані щодо відмови зізнань перед великою ляво присяжних сіддів судді Амедео Бертіні.

Згаданий судда не хотів зізнавати в справі судді Еволда, обжалованого за хабарництво. Бертінія підозрівають, що він рівнож набув уряд судді дорогою підкупства. На суддю мав його поручити говернор Рузвелт, котрий поручив рівнож на таке саме місце Кратера, який пропав без сліду.

Ґовернор заповідає, що зпириводу відмови зізнань Бертінія він скличе надзвичайну сесію конгресу з домаганням усунення Бертінія з уряду.

СКАЖЕ СВОЄ СЛОВО ПРО ПРОГИБІЦІЮ.

ВАШИНГТОН. — Джордж Викершем, голова комісії для форсування законів, заповів, що комісія скаже своє слово щодо прогибіції, й коли її не можна перевести, то комісія матиме відвагу це сказати.

Сподіваються, що комісія подасть свою опінію до відома з початком грудня, коли зачнуться наради конґресу.

АМЕРИКАНСЬКА ЛІҐА ПОБІДИЛА.

ФИЛАДЕЛФІЯ. — Змагання за бейзболеве чемпіонство закінчилися побідою Американської Ліґи (Етлетикс) проти Національної Ліґи (Кардинелс). Це вже четверта з черги виграна чемпіонату з боку Американської Ліґи. Її менаджер, Коні Мек, літ 67, триюмфує, бо отсе він виграв пяту побіду й перевищив під тим оглядом всіх менаджерів світа.

ЗГИНУЛО 150 ЖОВНІРІВ.

САО ПАВЛЬО. — В найближчих днях прийде до рішаючого бою між повстанськими і федеральними військами. Правительство певне побіди. Але з донесень виходить, що повстання поширюється, а повстанці зростають у силу. В останній сутичці згинуло по обох сторонах 150 жовнірів.

ВІДВАЖНИЙ МАЧАДО.

ГАВАНА. — 2,000 людей горячо оплескували президента Мачадо, котрий ходив між людьми, говорив з ними, а потім вийшов на сходи палати і звідси виголосив палку промову, в якій зазначив, що він не уступить з уряду.

Кажуть, що Мачадо хотів у той спосіб задемонструвати свою відвагу і зазначити, що він не боїться атентату ворогів. З другого боку подають, що між зібраними 2,000 людьми були самі урядовці й сторонники Мачада, бо інших поліція не пускала.

ЗМЕНШЕННЯ МАРИНАРКИ.

ВАШИНГТОН. — Департамент маринарки подає, що згідно з Лондонським договором зменшує фльоту на 49 кораблів і звільняє зі служби 4,800 маринарів. Кождого місяця прийматимуть тільки 200 рекрутів, а не 400, як це було досі.

КЕМБЕЛ ЗА ЗНЕСЕННЯ ПРОГИБІЦІЇ.

ГЕРИСБУРГ. — Майор Морис Кембел, бувший прогибіційний адміністратор в Ню Йорку, заявив, що в найближчих роках мусить прийти до радикальної зміни в справі прогибіції, бо вона являється національним лихом. Сам президент Гувер мусітиме змінити своє становище, бо інакше републиканська партія не матиме шансів на виграну при нових виборах.

МІНОРЕСКУ БУДЕ ПРЕМІЄРОМ.

Румунський король доручить формування нового уряду міністрови в правительстві Маню, професорови Мінореску. Тому, що Мінореску належить до партії Маню й є однодумцем з ним, треба сподіватися, що політика румунського уряду не буде змінена. Мінореску вже відбув довші наради з Маню, після яких виїхав до короля.

$30,000,000 НА ПАРКИ.

Місто Ню Йорк призначило $30,000,000 на розбудову парків. Це є найбільша сума, яку колинебудь місто видало на таку ціль.

САБОТАЖ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

„Правда" сповіщає, що цьогорічним жнивам товаришать масові пожежі збіжжа. Підпалюють селяни, які не хотять віддавати державі збіжжа за офіціяльні ціни. Радянський уряд утворив окрему комісію для боротьби з пожежами по селах. Комісія ствердила, що втрати з пожеж за останні 10 місяців виносять 10 міліонів рублів. Комісія домагається утворення окремої сільської поліції, яка стоялаб на сторожі біля рільничих комун і державних будинків.

ЗАГРАВА ПОЖЕЖ.

В ночі з суботи на неділю, 31. серпня ц. р., згоріло в селі Віднові, пов. Жовква, три стирти пшениці і стирта конюшини. Польська преса пише, що пожежа повстала внаслідок вибуху хемічних матеріялів. Тому то староста з Жовкви поручив громадянам сіл Віднова і Сулимова зміцнити сторожу і берегти інші стирти. Такі самі зарядження отримали інші села жовківського повіту.

В ночі в неділю 31. серпня згоріло дві стирти збіжа в Поториці з фільварку гр. Волод. Дідушицького. Шкода виносить 6,000 зол. Польська преса зачисляє ці пожежі на рахунок У. В. О.

УКРАЇНСЬКА МУЗИКА НА РАДІО.

Стація W. H. A. M.

В неділю, 12 жовтня в годині 7—7.30 буде грати Рочестерська Мандолінова Орхестра під проводом Л. Сорочинського.

Програма: 1) Гей, ну, хлопці до зброї; 2) Тихо Дунай воду несе; 3) Прелюд; 4) Дзвіночки; 5) Ой у лузі калина; 6) Веснянка; 7) Зоря з місяцем над долиною повстрічалася; 8) Ой піду я лугом; 9) Дівчино моя, напій ми коня; 10) Ой на горі пшениченька.

Солісти: п.п. Ю. Січинська і М. Климко; при пяні С. Климко.

„ЯКОСЬ ТО ВОНО БУДЕ".

Перед київським судом дня 29. серпня розпочалася цікава розправа проти керівника моторової фльоти на Дніпрі, Якова Демяненка, якого судять за те, що з його вини, через його недбайливість дня 10. серпня підчас бурі на Дніпрі затонув човен, при чому згинуло 7 осіб. Слідство виявило, що човен був подвійно навантажений та що поручча на ньому були перегнилі і тому заломились і спричинили катастрофу. Підчас цієї катастрофи затонула також касієрка управи моторової фльоти на Дніпрі, яка везла більшу суму грошей, що також затонули. Стверджено, що пасажири звертали увагу на хиби човна, але обвинувачений Демяненко потішав: „Якось то воно буде!" Демяненко бороняться тим, що підчас бурі на човен сіло проти його волі забагато осіб, які втікали після купелі на беріг, і човен не видержав тягару. Справа ще не скінчена.

ЗОЛОТИЙ ФОНД ФРАНЦІЇ.

Як відомо, Франція останніми часами горячково скуповує золото. Золотий фонд французького банку досяг 46,952,230,408 франків. Золота нагорода паперових грошей = 25.17 відс. Обіг банківок за останній тиждень зменшився на 290 міліонів франків.

З НАШОГО ТЕАТРАЛЬНОГО СВІТА.

Відомі артисти українських театрів в Галичині, пп. Стефа Стадниківна, Ярема Стадник і Микола Бенцаль, одержали запрошення на працю в Українській Державній Музичній Комедії (опереті) в Харкові. Абсольвент Державної Музичної Консерваторії в Празі, п. Богдан Пюрко, заанґажований корепетитором Державної Академічної Опери в Києві, а диріґент цієї опери, п. Антін Рудницький, стає одночасно керовником катедри диріґентури і симфонічної орхестри в Державнім Музично-драматичнім Інституті в Києві. Всі новозаанґажовані — Галичани. Зате Киянка п. Іванна Кульчицька, бувша артистка львівського міського театру, заанґажована на новий сезон до театру в Познані.

ЛИСТОНОШІ КРАДУТЬ.

Окружний суд у Варшаві засудив листоноша Дайдуса на 3 місяці вязниці за крадіж почтових грошей, листоноша Ковальського за крадіж грошевих листів, вартости 3,000 золотих, на 4 місяці вязниці.

СТРАЙК У КАЛУШІ.

ПАТ повідомляє, що дня 17. вересня вибухнув знову в Калуші страйк у копальні ТЕСП. Страйкує 1,100 робітників. Причиною страйку те, що управа підприємства виповіла працю 113 робітникам.

ЗЛОВЖИВАННЯ ЕМІҐРАЦІЙНИХ АҐЕНТІВ.

Аґентура Синдикату Еміґраційного в Корці (на Волині) викрила факт просто безприкладного визиску наших Волиняків з боку приватних еміґраційних аґентів. Суму 1,800 рублів у золоті — на яку ошукали ті людці селян — вдалося відібрати і звернути пошкодованим українським селянам. Ця подія свідчить наглядно, як використовують темний нарід ріжні приватні аґенти й наганячі.

ПОЛЯКИ НИЩАТЬ УКРАЇНСЬКІ ІНСТИТУЦІЇ

ПОЛІЦІЯ И ВІЙСЬКО ДАЛІ ПЕРЕВОДЯТЬ АРЕШТИ УКРАЇНЦІВ.

ВАРШАВА (Польща). — Українська терористична боротьба проти польського панування поширилася з Галичини на Волинь. Останніми часами вже не лише в Галичині, а й на Волині невідомі люди палять маєтки польських власників та кольоністів. Разом з тим все частіше трапляються випадки висадження в повітря ріжних польських інституцій та домів ріжних польських організацій.

Польська поліція твердить, що це діло рук українських терористів, а властиво У. В. О. Тому поліція заповідає ще гостріші заходи проти Українців і готується переводити масові арешти в усіх південно-східних воєвідствах. В Галичині вже післано на села військові кавалерійські частини, для боротьби з українськими революціонерами.

ЛЬВІВ (Галичина). — В українській ґімназійній бурсі стався вибух бомби, очевидно підложеної Поляками. Вибух зруйнував кілька кімнат у будинку бурси, а одного ґімназиста тяжко поранив. Це черговий польський напад на українські інституції після того, як в ночі з 20. на 21. вересня ц. р. Поляки підложили були бомбу під будинок школи імени князя Льва у Львові. Цим вибухом школа князя Льва дуже ушкоджена в середині. Недалеко школи поліція знайшла ще одну бомбу, яка не вибухла, але поліція твердить, що вибух в школі Льва стався від вибухового матеріялу, який українські терористи нібито переховували в шкільній пивниці. Але під будинком школи пивниці нема.

В селах Галичини, а тепер уже й Волині переводяться масові арешти Українців. Відділи поліції, часами в супроводі кавалерії, перевели арешти та ревізії серед населення таких місцевостей: Жидятичі, Підліски малі, Ситихів, Сторонятин, Вислобоки, Ременів, Курівці, Дичків, Ходачків, Купчинці, Лисичинці, Козова, Скоморохи, Стрий, Хмельник та багато інших сіл і міст Галичини та Волині.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ГОСПОДАРКА В ФАБРИКАХ.

МОСКВА (СССР). — Московський часопис „Індустріяльна Ґазета" на першій сторінці містить статтю американського фаховця, інжиніра Бекера. Наголовок цієї статті „Як треба керувати фабриками" свідчить, про що йде мова. Інжинір Бекер є одним з американських фаховців, які працюють у величезній сталінґрадській фабриці, котра малаб вироблювати щорічно 50,000 тракторів типу „Фордсон".

Будову цієї фабрики закінчено завдяки керуванню американських інжинірів раніше призначеного часу. Вже першого травня з фабрики було випущено перший трактор і робітництво та комуністи врочисто відсвяткували цю подію. Тоді казали, що ввесь большевицький плян пятилітки буде переведений за чотири роки.

З цього часу до 1. жовтня ця фабрика по плянам мала виробити 37,500 „Фордсонів". Але дотепер вона виробила лише кілька тракторів, хоч дорогі машини фабрики, від невмілого обходження з ними, вже так попсувалися, що деякі треба замінити новими. Вироблені трактори були такої якости, що майже всі вони цілковито розлетілися після їх семигодинної праці на полях. Бекер говорить, що взагалі на всіх фабриках радянщини такесаме зле керування як на сталінґрадській фабриці, що руйнує всі большевицькі пляни розбудови індустріялізації.

ХОЧУТЬ ОБГОРОДИТИ ВЕЛИКУ БРИТАНІЮ МИТНОЮ СТІНОЮ.

ЛОНДОН (Англія). — Майже всі представники доміній британської імперії висловлюються за установлення високого мита на всі вироби, які імпортуватимуть до британської імперії чужі держави. В межах імперії має бути встановлена така митна політика, яка сприялаб взаїмній торговлі окремих доміній та метрополії Великої Британії.

ПЕРЕМОГА ФІНЛЯНДСЬКИХ ФАШИСТІВ.

ГЕЛЬСІНҐФОРС (Фінляндія). — Фашистівська партія, яка виставила виборчу плятформу боротьби з большевиками й оголошення їх партії поза законом, на виборах здобула велику перемогу. В парляменті вона буде мати дві третині всіх голосів, яких вистарчає для переведення закону проти леґальности партії большевиків.

Фашисти одержали 712,000 голосів, а соціялдемократи та большевики 396,5000 голосів. Ці вибори рішили участь комуністичної партії в Фінляндії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПЯТИЙ КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ

В днях 26. і 27. жовтня 1922 року відбувся ПЕРШИЙ КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ. Від того часу минає майже цілих 8 літ важкої праці Обєднання над створенням одного національного фронту праці, зверненого в сторону допомоги Рідному Краєви і піднесення нашої іміґрації.

Дня 23. жовтня відбудеться в Ню Йорку Пятий Конфрес Обєднання. Вже тесаме, що ми могли вдержати в Америці політично-гуманітарну інституцію як нашу репрезентативну на протязі 8 літ, являється небувалим в Америці явищем. Є вони особливо відрадним ще й тому, що по 8 літах свого істнования Обєднання являється сьогодні сильнішою орґанізацією, як колинебудь до сього часу.

Все те є позитивним явищем. Бо отсе мабуть кінчимо з періодом анархії, демаґоґії й безпринціпности. Зачинаємо розуміти, що свідома й здорова частина нашої орґанізації мусить мати своє національно- політичне лице, коли хоче, щоби її інші уважали за політично вироблену і свідому. Зачинаємо набирати переконання, що треба нам дійсно одного обєднуючого політичного тіла, яке могло би забирати голос у політичних чи яких інших справах, які відносяться до нашого життя тут в Америці й там у старім краю. І переконуємося на живім примірі, що коли ходить про фінансову допомогу Рідному Краєви, то вона є далеко більша від того часу, коли Обєднання сцентралізувало допомогову акцію.

На Пятім Конґресі Обєднання, як це видно з проголошеної проґрами, будуть порушені справи, які відносяться до нашої національно-політичної ідеольоґії й способу дальшої боротьби за визволення нашого народу. Далі будуть обговорені справи економічного піднесення нашої іміґрації й створення нових фінансових орґанізацій. Особливе місце буде призначене питанню орґанізації й вихованню нашої, тут родженої молоді. Про справу ту говоритимуть на Конґресі в першу чергу представники самої молоді. Крім того буде обговорена справа поширення української штуки в Америці.

Ми знаємо, що тепер важкі часи. Тому годі вимагати, щоби всі братства та товариства, котрі є з Обєднанням, висилали делеґатів. Вистарчить, коли місцеві орґанізації вишлють спільно одного делеґата, бо вартість Конґресу Обєднання не полягає у скількости делеґатів, а у їх якости. Тому треба висилати найкращих й найсвідоміших делеґатів, заслужених народних робітників, дійсних представників наших громад.

У ВАЖНУ ХВИЛЮ

(Оригінальний допис до „Свободи").

(Докінчення)

II.

А тепер хочу дати деякі пояснення щодо масових пожеж, які вже відбилися відгомоном і заграницею. А пояснюватиму шляхом порівнання тих пожеж з подібною епохою в давній Росії. Період масових пожеж не є спеціяльністю Сх. Галичині, бо **Росія** переживала таку епоху в **1862** році — і тому варта би нам пригадати собі, як то виглядала та справа.

Було це в маю 1862 р., коли то якась пошесть пожеж навістила російські городи. Справа та і доси не є вияснена, хотя ті події мали великий і дуже некорисний вплив на російський революційний рух та на політику російського правительства.

Пожежі в Росії не лиш по селах, але й по містах — були в тамтім століттю на порядку дневнім і то навіть в столицях. Однакож в другій половині мая 1862 р. прибрали вони просто нечувані розміри. В Петербурзі один з великих пожарів знищив чотирокутник, що обіймав цілу квадратову версту, та загрожував навіть державним палатам, як ось міністерству справ внутрішних.

Внаслідок пожеж потерпіли також провінціональні городи, з осібна над Волгою.

Уряд і більшість суспільности перепуджені цими подіями — приписували їх революціонерам, тимбільше, що пожежі почали вибухати незадовго по поширенню відозви **„Молодої Росії"**. Вона вправді не взивала до підпалів, але була писана в дуже революційнім тоні.

Російський революціонер князь **Кропоткин** висказує в своїх інтересних споминах, що підпали доконували цілком незнані справники. Декотрі тодішні діячі, як нпр. Зайчневський, приймали майже яко певне, що підпали були ділом революціонерів. Пентелеєв знову каже, що це було лише наслідком нещасних припадків, про котрі годі кого обвинувачувати.

Реакційний письменник **Катков** обвинувачував явно **Поляків** та революціонерів яко справників тих пожеж. Інші знову назадники уважаючи, що революціонери і студенти то є тесаме — обвинувачували тих послідних та уважали їх за винуватців. Появилися однак в пресі також голоси успокоюючі і то навіть з консервативного табору. І так в обороні молоді виступив звісний автор підручників історії, **Іловайський.**

Кн. Кропоткин оповідає, що **сенатор Юданов,** котрому припоручено слідство в **Саратові,** прийшов до переконання, що ті пожежі викликали місцеві назадницькі круги, щоби перепудити уряд привидом революції та приневолити його, щоби зійшов з дороги реформ та понехав введенне в життє указу з 19. лютого 1861 р., зносячого кріпацтво.

Князь Кропоткін оповідає, що той сенатор мав навіть зібрані докази про участь **реакціонерів** у тих масових пожежах; коли однак потім вертав до Петербурга, то на дорозі в загадочний спосіб помер, а зібрані ним матеріяли доказові — пропали.

Полишивши однак саратовську справу на боці — тяжко припустити, щоби реакціонери викликували ті великі пожежі і в Петербурзі та тим спричинювали таку велику шкоду та небезпеку свойому власному урядови. Нема також найменшого сліду, щоби ті пожежі спричинювали російські революціонери, в котрих програмі цілком не лежало нищення міст. Це відноситься також і до Поляків, котрі в тім часі доперва приготовлялися до революції, і в котрих інтересі лежали радше старання, щоби позискати симпатії російського загалу для своєї справи.

Польська преса, складаючи всю вину за теперішні пожежі у Сх. Галичині на плечі УВО-ції, робить рівночасно **виновною за це всю галицьку українську суспільність** і не лиш не зважає на осторогу, висказану львівським воєводою, але ще **грозить** тій суспільности, що за вибитого зуба — вибє тій суспільности **десять зубів.** Ту грозьбу вона вже і вводить в життє і наші краєві часописи приносять в кождім числі звістки про нові підпали українських інституцій на провінції, парохіяльних будинків і т. ин.

Коли взялися Росіяни до кровавого терору?

Отже вони старалися передовсім при помочи преси (як ось **Н. Чернишевський** в **„Современнику"** з початком 60-тих років м. століття) переконати правлячі круги про потребу реформ. Це не помогло—а Чернишевський і другі прихильники мирних реформ — помандрували на Сибір.

Революційна російська молодіж постановила отже відкликатися до самого народа, а пірвавши його до бунту, увести силою потрібні реформи.

Народ в Росії і тепер, а тимбільше перед 60-ти роками — це переважно мужики. Почалося отже **„хожденіє в народ",** між селян, і нераз аристократичні панянки, але щирі революціонерки спалювали собі гострими квасами шкіру на руках — щоби лиш московські Вані та Глаші не так легко пізнали в них „бєлоручок".

Та великою несподіванкою для тих щирих приятелів свободи було, що той **московський мужик** цілком не показувався таким **охочим до бунту,** як вони собі його в своїх мріях представляли. — До того власти адміністративні і жандармські почали просто по звірськи обходитися з революціонерами. Треба було отже реванжуватися — і **Вера Засуліч** перша (в р. 1878) випалила з револьверу в петербурського ґенерал-ґубернатора Трепова. Пішли і дальші замахи, аж в 1881 р. **убивають революціонери** і самого **царя-батюшку Александра II-го.** Революціонерів вішають, розстрілюють — слідує ще більша реакція, але „підпольна" (підземна) робота навязується поволі наново й обявляється з величезною силою на початку цего століття по нещасливій російсько - японській війні. Стріляють ґенерал-ґубернаторів і міністрів (навіть одного великого князя) мов воробців, аж доводять до першої російської революції.

Було засадою в російських революціонерів, що гинути мали найбільші вороги народа і народних свобід, а тактику ту переймили від них і **Пілсудський** та другі його товариші, польські революціонери в роках 1905—1908 проти російських представників влади у Конґресівці.

Та для такої роботи потреба було грошей, а революціонери — самі бідні — їх не мали.

І тому з великою прецизією орґанізовано напади на почтові валки (залізничні потяги) везучі податкові гроші. І так теперішний (а радше вже бувший) посол до сойму **Квапінський** уладив разом з **Монтвілом-Мірецьким** і другими товаришами напад на потяг під **Роговом,** де захопили кількадесять тисяч рублів.—Пізніше Монтвіла-Мірецького Москалі повісили, а Квапінського заслали на каторгу, звідки аж революція 1917 р. його визволила.

В жовтні 1908 р. повелася польським революціонерам друга велика експропріяція. Був це славний напад на потяг під **Безданами,** виконаний під проводом **Пілсудського** і **Славека,** — донедавна польського міністра-премієра. (Тепер — сам Пілсудський сповняє той уряд).

Але **узисканих** на ворогах **сум не** уживали вони на якісь **дрібні** революційні акти, а **на великі замахи** на голови ворожого уряду.

У виданім у Варшаві польським уповновласненим міністром **Леоном Васілевським*)** квартальнику „Н е п о д л е ґ л о с ь ц ь" є поміщених багато описів і споминів про тодішні подвиги польських „боївкарів". Виходить вона у Варшаві накладом книгарні Ф. Гезіка і я поручаю горячо це видавництво всім, хто хоче брати участь у боєвій акції, тобто запізнатись зі способом революційної боротьби Поляків, зосібна в роках 1905—1908.

Нам треба звертати більшу увагу на живі обєкти, ніж на стирти. А про ті обєкти пише наша краєва преса дуже широко.

І ось недавно писало „Діло" про якогось панка **Опалю** (Опаля) свояка шкільного львівського куратора **Питляковського.** Той Опаля рішає про надання посад нашим учителям і учителькам і коли взагалі дасть кому з них посаду — то десь в глибині Польщі, на пісках, по 40 і більше кільометрів від найближчої залізниці.

Так то той панок запроторив враз з другим референтом, **Пасіткевичем,** біля **півтори тисячі** наших педаґогів на чужину, щоби їх відірвати від праці між рідним народом, а через мішані подружа їх цілком зпольонізувати.

А щож наші люди в краю? Ніякого засобу оборони вони перед таким драбом не мають, бо і українських послів до польського сойму там ніхто не слухав, а їх жалі перебивала хіба польська драбня злобними окликами **„кривда!"**

Нам треба звернути акцію **проти виновників тортуровань** наших політичних вязнів. Імена їх знані з недавного процесу 17-ти і вони спацерують собі так безкарно, як спацерував **Кайдан,** що на смерть замучив **Бесарабову,** доки не помер нагло від перепиття.

Львівський воєвода зрозумів дуже добре, до чого дійти може, і яке враження зробить за границею, коли Поляки почнуть за порадою якогось провінціонального одвоката **д-ра Босаковського,** віддавати десять вибитих зубів — за один.

Але польська суспільність зосібна молодь, дається поводитись **„учуцям",** так як то було в **1863** році. Лише бездонне незнання українських справ казало тій молоді нападати в 1928 р. на голий Український Академічний Дім, маючи кілька сот кроків низше **„Уаїнський Національний Музей"** з міліярдовими цінностями. Будьмо переконані, що на другий раз вона знайде кращі предмети до нищення, ніж той „Академічний Дім" та... „Маслосоюз".

Міжнаціональне загостренне у Східній Галичині поступає сильно наперед: Ляшня піниться з люти, що при панахиді по Грицю Пісецькім асистувало шість українських священиків; у нас, у Львові, атакують на улиці говорячих по свому Українців. Кількох наших послів вже арештовано. Сільські громади роблять відвічальними (яким правом?!) за пожежі панських оборогів, польщать насильно школи, а на господарські наради висилають по трох комісарів та по шістьох жандармів. **Горять шапки на злодіях,** нема що казати!

Клим Обух.

*) Автором знаменитої книжки в польській мові „Україна".

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ У. Н. СОЮЗА.

Петро Файхен.

ЛОВИ НА МОРЖІВ, ТЮЛЕНІВ І ЖІНОК

(1)

У найдальшій, заселеній людьми півночі, в полярних Ескімосів співжиття чоловіка та жінки майже так, як у нас, є залежне від однозгідности душі. Цієї однозгідности не було в Сіґдлюовій хатині. Мав гарну, усміхнену жінку, що як спеціяльний знак, мала ямочки на щічках. Була також привітлива та схлібляла чужинцям. Говорили про неї, що не каже правди. **А жалю гідний є чоловік, якого жінка стягне ганьбу на його родину тим, що не говорить правди.** Атітак, його гарна жінка, стала чорною плямою ганьби для Сіґдлюа.

Якось сказала, що їм хтось украв лисицю, а навіть натякала, що це зробила сусідова жінка. Це спричинило насамперед у сусідньому шатрі велику бійку, а щойно після перешукання, після слідства, до якого в тій країні трохи непрактично доходить щойно після кари, виявилося, що тут розходиться лиш про сплетні. І добра слава Атітаки потерпіла на цьому. А це Сіґдлюа, її чоловіка, дуже гризло. Тому йому прийшла думка виміняти жінку на час двох ловецьких виправ. Одначе й те не помогло. Бо коли Атітак вернулася з подорожі, розповідала погані речі про чоловіка, якому була віднаймлена. І знову з того повстали непорозуміння, Атітак дістала буків, та тепер вона ще більше була заздрісна за Сіґдлюа, гарного, молодого, нещасного, славного мисливця.

Вкінці постановив розлучитися з жінкою. Поміч прийшла в виді іншої нещасної подружої пари, що тоді прийшла до оселі.

Був це Увісакасік, славний ловець і чоловік, що колись був із Пірім (Peary) в Америці та бачив чимало подиву гідного та великого в світі. Його жінка звалася Алякасіна, а була велика ґістеричка. Вона також говорила неправду. Коли була вагітна, то заперечувала це; коли інші жінки питалися її про це. Говорила, що вона нібито така товста, бо вийшла за великого ловця моржів. І зазнала також тієї радости, що інші жінки їй завидували.

Та одного дня породила сина. Щоби не вважали її брехункою, задушила дитину зараз після породу. Сама не здавала собі з того справи. Та Увісакасік був наслідком того смутний та нещасний. Хотів мати сина та потомка, а його старенька мати казала, що треба конче відімстити честь сімї. Була славною чарівницею, тому в ночі співала все проклони та заклинання на Алякасіну. Увісакасік це часто чув, коли пробудився, і його проймав жах. Не знав, що йому робити, бо любив Алякасіну, цю веселу жіночку, що так гарно вміла шити та приправляти шкіри. Та цего, що тепер зробила, було занадто. Колиж стрінувся із Сіґдлюом і його жінкою при якійсь виправі, чоловіки рішилися обмінятися жінками. Жінки не знали про те нічого; колиж вечером пішли спати, кожда в своїм шатрі, нові чоловіки прийшли до них. У тих околицях чоловік не говорить із своєю жінкою про важні справи — згодилися на виміну й остало при цьому. На другий день рано було трохи тяжко взяти обі жінки на сани обох чоловіків. Одначе за тим скривалася жіноча кокетливість. Взялися на якийсь реклямовий рев, щоби всіх сюди привабити та щоби бачили, як чоловіки тужать за ними. Колиж биття їх трохи вспокоїло, піддалися долі та від першого дня дбали про нового чоловіка таксамо добре, як про попереднього.

Одначе Атітак остала Атітакою. Доглядала свого теперішнього чоловіка, хвалила його собак, а коли лише вернувся до дому з добичею, говорила, що це зовсім щось іншого, ніж те, до чого була привикла, коли жила із Сіґдлюом. Коли жили із Сіґдлюомвим братом і його відданими сестрами на одним острові, доходили чутки, що кождої ночі плаче та голодує, бо Увісакасік не позволить їй зїсти нічого доброго. Це й ще богато іншого дійшло до відома Увісакасіка.

І були з того неприємности. Колиж минуло кілька місяців, наприкрилася Атітак і свому новому чоловікови. Затроювала йому вечори, коли вернувся до дому з ловів, а наслідком сплетень в оселі повстала загальна незгода. Доходило до сварок і колотнеч, а все це лиш задля Атітаки. Радо позичав її із кілька днів мущинам, що не займали такого становища, як він, щоби бачила ріжницю та щоби була щаслива в своїй хаті. Та і це не помагало. Наговорювала на нього, а дома була понура й неспокійна, так, що Увісакасік часто, коли вже приходило до завзятої суперечки, забирався до останнього виховного засобу чоловіків, до биття.

Раз був на мандрівці з чужою родиною, а жінка другого чоловіка була спільна для них обох. Була це пильненька, весела жінка, одноока тай негарна, але й невибаглива та вдоволена, що жиє на втіху своїм дітям і всім іншим. Одного дня її чоловік занедужав і помер. Меко — так називалася ця жінка — й Увісакасік пошанували свого померщого приятеля так, що вбили кілька собак на його гробі та поклали на ньому рушницю й ніж покійника, щоби міг їх уживати підчас ловів на вічних ловецьких полях. Самособою, Увісакасік вибрав з обох запрягів найгірші собаки, а найліпші оставив для себе. Колиж минуло приписаних пять днів, вирізав із дерева малі моделі рушниці та ножа, поклав їх на гробі, а оригінали взяв з собою. Таж покійник був духом, то напевно мав силу збільшити та поліпшити все, чого буде потребувати. Це не було обманство, лише пожиточний спосіб почитання померших.

Коли вернулися до людських осель, зупинилися неоподалеки та посідали на сани. Діти, жінки, два хлопці пішли за їх приміром. Люди з оселі прибігли ледом до саней та витали їх голосними окликами — одначе ніхто не встав і не відповів на їх поздоровлення. Тепер пізнали, що вернулося їх менше, ніж було вибралося в дорогу. І помало наближалися до саней, не промовили ні словечка, лиш дивилися, кого нема.

— Ви знов тут? — сказав вкінці бесідник.

— А так. Ми знов тут, — відповів Увісакасік.

Довга мовчанка.

— Один із наших друзів не вернувся — говорив далі Увісакасік тихіше, коли минув відповідний час.

Увісакасік остав іще якийсь час у цьому селі. Та прийшла весна, а це є пора, коли люди скоро спішать до ріжних осель, доки лід іще безпечний, щоби дістатися на місця, де будуть відбуватися літні лови. Одного дня відіхали Увісакасік і Меко у село, в якому остала була Атітак. Атітак трохи поскромнішала наслідком довгої самотини. Це є все великий сором, коли жінка мусить остати дома та не сміє брати участи в мандрівці, богатій у пригоди. Самособою, що перед Увісакасіковим приїздом кружляли ріжні чутки. А Атітак знала гаразд, що приїхала також Меко. Та чи вони житимуть разом лише якийсь час чи до смерти, це покаже будучина.

І для Увісакасіка почалося нове життя. Це були казочні, чудові часи. Коли рано вставав, прибігали обі жінки з сухими чобітьми та мягко вимятими рукавицями. Обі сказали, що хочуть запрягти собак, що були привязані перед шатром.

Одного дня прийшов якийсь молодий мущина з іншого села. Задержався якийсь час в Увісакасіка як гість, а потім виявив, чого прийшов:

— Настав такий час, що людина хотіла би оженитися — сказав — а можна би закинути, що воно несправедливо, що ти маєш дві жінки, а інші люди не мають ані одної.

Настала мовчанка, потім Увісакасік сказав спокійно:

— Коли б чоловік не мав доволі мяса, щоби наситити богато жінок, і досить шкір, щоби всі зодягнув собі гарненько. Хтож дав би жінку юнакові, який жиє лише з приділу із ловів, а зодягається в те, що остане з ловів чужих чоловіків? Дорослі мущини можуть мати свої жінки, а молодь хай насамперед підросте.

Одного дня Увісакасік, що на суші запустився далеко за заяцем, вернувся домому. Та заки ще побачив хату, почув крик жінки; колиж підходив до села, побачив на леду сани, а на них мущину, що одною рукою підганяв батогом собак, а другою держав Атітак. Вона кидалася, хотіла освободитися. Тож він схопив її. Це дуже вразило Увісакасіка. Схоплення жінки стерпить лише слабий чоловік, а Увісакасік ніколи не повірив би був, щоби хтось міг зважитися на таке супроти нього. Скоро побіг додому, запряг собаки у сани та пігнав ними побережжам. Скоро побачив, що бере верх. Віддаль між саньми безнастанно меньшала, а Атітак бачила, що її чоловік здоганяє її. Тамтой мущина, що хотів її викрасти, відомий був як нездалий ловець і ніколи своїй жінці не міг би дати цього, що славний ловець Увісакасік. Тому Атітак була прихильна для нього. Ніде на світі нема такого місця, де жінка не булаб рада, що за нею тужать мущини та бються сміливо за неї. Нещасний напасник зрозумів, що тепер розходиться про його власне життя, скинув жінку з саней та старався втекти.

Увісакасік заїхав саньми попри сани втікаючого так, що упряж замоталася і сани зупинилися. Його радість і тріюмф були такі безмежні, що навіть не дав вибухнути злости; навпаки, буде богато ліпше, коли задержить деякий діявольський спокій. Тому сказав преспокійно.

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДВА ПИТАННЯ.

Тим всім, що цікавляться українською штукою в Америці, а особливо танком, поставлено два питання. Перше — чи треба нам народного танку, чи балету? Друге — чи порадно балетмайстрови в науці танку вчити тверезости? Здається, що питання такі ясні й прості, але не так легко на них відповісти. З приїздом В. Авраменка до Америки виросли його школи, як гриби по дощі. Одні танцюють ліпше, другі гірше, але колиб В. Авраменко зорганізував український балет, ясна річ, виступ українського танку в артистичнім обробленню поставив би те наше народне мистецтво на високий артистичний рівень. А чи з огляду на грошову спроможність вдасться та думка, то вже інша справа. Я особисто годжуся, що такого балету треба. Можливо, що В. Авраменко досягнув би того чисто діловою дорогою, в роді капелі Кошиця. Народні танки то одно. Але колиб такий балет вишколених танцюристів проїхав світ, то будьлаб свіжа сторона України, записана в памяти чужинців. Еспанія є відома як країна танців. Але еспанський балет, який є лиш кляєичним розвиненням рухів і психольоґії того народа, творить основу модерної школи танків. Народна творчість і артистичне оброблення тої творчости мають ріжний вплив на глядача. Тому, чомуб В. Авраменкови не йти слідами Кошиця, створити український балет і показати його світови? Хто з нас може бути проти того?!

Друге питання: Чи порадно балетмайстрови в науці танку вчити тверезости? Часами і порадно, як того вимагає потреба. Колиж такої потреби нема, така наука, при такім відірванім предметі, як танки, є без сумніву шкідливою. Знаємо, що деякі молодці приходять пяні на такі вправи. Без сумніву, треба вже незиховавої людини, щоб накинулась відразу на пяного з наукою тверезости. Колиж пяного просять, щоби вийшов і не перешкаджав ходови науки, а він нахабно визиває собою кпини й іронію, то, ясна річ, після викинення його за двері не від речі буде сказати пару слів про тверезість до остальних. Я так думаю. Можливо, що я помиляюся. Щодо мого попереднього допису, то згадка про школу в Америці була подиктована мною тим, що в молодої української ґенерації в Америці є як найгірша думка про старий край. Без сумніву, то вина їх батьків. Діти тутешніх іміґрантів, наслухавшись своїх батьків про старий край, мають враження, що там життя таке, як в Африці. В них Америка, як край, як поступ, як школа і культура є щось, що сіє світови.

Кожда дитина, підбехтувана тою зарозумілістю в американській школі, заявляє: „Ай ем Амерікен!" Тими словами наче плює нам всім, що то, що не є американське, то не є культурне, не є гідне наслідування. То було і причиною, чому я спімнув про Америку як питому вагу у вселюдському поступі. Погоджуся з Редакцією, що та тема потребує самостійного освітлення, не звязаного з полемікою на згадану тему.

Якщо Редакція уважає, що деякі мої вислови нападають на гр. Бондаря, то можу запевнити і Редакцію і гр. Бондаря, що мені також ходило не про особи, а про справу.

Остаю з поважанням,

М. Безкоровайний.

(Отсей допис є найкращою відповіддю тим другим дописувателям, які вважають, що лиш тільки в других народів можна придержуватися в дискусії розумних правил критики й полеміки, але не в нашому народі. Сей допис можна вважати взірцем розумної, чесної й приличної критики. Допис ставить ясно питання дискусії й відповідає на них коротко, ясно, чесно й прилично. Допис уводить поправки до становищ, занятих гр. Авраменком і гр. Бондарем, подаючи виразно, коли, на думку сього автора, є порадно виступати проти пиятики перед дітьми. Як усяка поправка, так і ся є полемікою, але преціньавтор полемізує так, що читач навіть не відчуває осіб, а тільки саму справу.

Авторови ходило видимо о те, щоби додати дещо фактів і досвіду других людей до розвязки питання. Йому певно се забрало більше часу, але він се зробив, і за се йому читачі будуть вдячні. Як у всякій дискусії, так і в сій, авторови стояла отвором друга дорога. Замісць шукати фактів, він міг говорити терпкі слова, могучі фрази, великих слів велику силу. Хоча ся дорога була лекша, він пішов труднішою дорогою думання, розважання, шукання фактів.

Автор вже раз забирав слово в сій справі, а редакція звернула йому увагу на його спосіб дискутовання. Людина, що знайшлася в такому положенню, може легко унестися. Супроти публично сказаних слів уваги, хоч би найслушніших, людина може легко загорячитися, запалати гнівом. Треба сильної людини, щоби запанувати над своїми чувствами та думати тоді, коли думати тяжко. В таких случаях слаба людина лається, вишукує особисті причини та сплетні. Тому поставлені в таке положення люди часто даються уносити сильним чувством обурення, і, як звичайно се буває, де серце говорить, там розум мовчить. Попустивши своєму серцю, людина шукає тоді способів, якби то зігнати свій гнів на противнику. Отже вишукує особисті справи, які до питання не мають ніякого відношення, а коли особистих замітів не чували, то їх видумують. Говорять про переслідування, про сторонничість, про зраду й таке інше. Винують противника, редакцію, цілий свій народ, уряд, навіть чорта викликають з пекла. Кажуть, що правила дискусії їх не обовязують, бо вони не мали панського виховання, високих шкіл, бо вони змучені роботою, і таке інше.

На щастя, є другі люди, які, найшовшися в такому положенню та чуючи навіть сильне почування, гнів чи обурення, не дають почуванням узяти верх над своїм розумом. Чим більше їх тягне піти легкою дорогою особистих нападів, викрутів, перекручувань чужих слів, том більше вони сього вистерігаються. Хоча здержати своє чувство тяжко, а попустити йому легко, вони вибирають тяжку дорогу. Лекшу дорогу лишають для легкодухів. Вони знають небезпеки ходження легкими дорогами. Вони знають, що в пропасть дорога ховзка. Коли їм приходиться признатись публично до похибки, вони й перед сею можливістю не ухиляться. Правда, дехто може буде сміятися, але се їм байдуже. Розумний чоловік признає, коли він помилився; тільки впертий дурак видержує в своїй похибці. Дураки сміються з людини, яка признається, що помилялася, і розумний чоловік на їх сміх звертати уваги не буде. Слабий буде за тим дивитися, сильному се байдуже.

У сей спосіб усяка критика тільки розвязує питання, але й виявляє людські характери. Критика до певної міри кріза, немов би роздорожа. Перед людиною стає можливість піти дорогою легкою, або тяжкою. Вона може йти вгору, або спускатися вниз. Сталити свій характер або псувати. Коли дискусія виявить людину з характером сильним, то читачі сеї дискусії можуть собі сього погратулювати, бо вид сильного характеру запалює своїм приміром других, таксамо, як вид хорого характеру ширить заразу довкола.

Слова автора допису про те, що його штовхнуло до написання попередних думок про американську школу, теж заслугують на увагу. Безкритичне обожання сеї школи безперечно заслугує на критику.

Коли редакція кілька разів радила читачам подивитися на американську школу, то вона теж не виходила з обожання сеї школи, а робила се тільки в тому переконанню, що варта подивитися на неї, як вона розвязує питання дисципліни, а подивитися варта тому, бо провідники американського шкільництва відносяться до своєї роботи дуже критично. Єсли не держаться старих звичаїв тільки тому, що вони старі, але тому, що вони промовляють до розуму. Коли старі звичаї не промовляють до розуму, вони їх відкидають і шукають нових. Ондаче й у нових нема теж нічого святого: для нас вони можуть тільки тоді бути приміром, коли вони нас переконають про свою доцільність. — Ред.)

ПЯТИЙ КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ

Згідно з § 17 статута Обєднання і рішенням Екзекутиви з дня 3 вересня б. р., подається до загального відома, що **ПЯТИЙ КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ відбудеться в четвер, дня 23 жовтня 1930 р., в Ню Йорку, Н. Й., в галі „Ґаліція Спортінґ Клоб", 109-111 Іст 15-та улиця** (Собвейова стація Юніон Сквер).

Конґрес почнеться в годині 9 рано. Треватиме один день.

ПРОГРАМА:

1. Відкриття Конґресу.
2. Вибір президії Конґресу й комісій.
3. Звіт уступаючого уряду.
4. Дискусія.
5. Реферати:
   а) Українська справа у майбутньому.
   б) Український іміґрант у культурнім і політичнім житті Америки.
   в) Старе й нове покоління української іміґрації.
   г) Орґанізація фінансової сили української іміґрації в Америці.
   ґ) Українська народня штука в Америці:
      1) Хорова справа. 2) Театр і національні танки.
   д) Українська молодь в Америці:
      1) Орґанізація молоді. 2) Куди прямує американська молодь українського роду?
6. Ухвалення резолюцій.
7. Уділення абсолюторії уступаючому урядови.
8. Вибір нового уряду.
9. Внесення і запити.

Кождий делеґат мусить виказатися повновластю Товариства.

З СТАТУТА ОБЄДНАННЯ: § 22. Орґанізації, які входять в Обєднання, мають право вибирати і висилати делеґатів на кождоразовий Конґрес; кошти делеґатів покриває відділ, який висилає.

ЗА ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ:

Омелян Ревюк, предс. **Д-р Л. Мишуга**, секр.

ПОВНОВЛАСТИ НА КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ.

Друковані формулярі повновластей на Конґрес Обєднання можна дістати в канцелярії Обєднання.

Адреса:

OBYEDNANYE,

. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

—o—

БУДУЧИМ ГОРОЖАНАМ.

На кожному кроці приходиться нашому народові боротися за свої права. Навіть за своє імя. „Нема, не було, й не буде!" — горлав колись російський міністер Валуєв. Не стало його, прийшли його наслідники: червоні Москалі, Поляки, Румуни, Чехи та давай і собі ту саму пісоньку співати. Що більше, вони перенесли її навіть на американський континент і її можна почути в деяких американських інституціях, як ось в Пітсбурськім Бюрі Натуралізації.

Пан директор цього бюра ніяк не хотів признати, що на світі колись була вільна держава Україна, що істнує український народ, а кожного Українця казав записувати як Поляка, Росіянина, або Рутенця. Не помагали ніякі докази, просьби, протести. Пан директор навчився своєї політичної ґеоґрафії й історії від своїх співробітників Поляків і нічого на світі не могло змінити його переконання. Прийшлося Українському Стрілецькому Гуртковi звернутися впрост до Департаменту Праці з просьбою, щоби він приборкав трохи свого підданця та дав йому відповідні вказівки. Мабуть так і сталося, бо за кілька днів по одержанню письма від Департаменту Праці ми також одержали письмо від п. директора, в якім він каже, що вже дозволяється нашим кандидатам записуватись Українцями.

Отже відтепер нехай кожний записується як Українець. На це він має повне право. Нехай не боїться, що йому будуть робити труднощі при вибиранню паперів, як це досі було. Зрештою, ми готові помогти кожному, кому робилиб труднощі з цього приводу.

Іван Бек.

U. S. DEPARTMENT OF LABOR.
NATURALIZATION SERVICE.
District Director of Naturalization
402 Post Office Building,
Pittsburgh, Pa.

October 1st, 1930.

Ukrainian Legion Post No. 4.
1018 Carson St.,
Pittsburgh, Pa.

Dear Sir:

The Commissioner of Naturalization has instructed this office that applicants for naturalization who desire to list their race as Ukrainian may now do so. As the new preliminary forms are being printed the Ukrainian race is being added thereto.

You are therefore advised that in the future this office will not object to an applicant for citizenship listing his race as Ukrainian.

Very respectfully,

W. M. Ragsdale,
District Director
of Naturalization.

Витвір цивілізації.

— Пишете?
— Ні, в мене є машинка до писання.
— Співаєте?
— Ні, в мене є ґрамофон.
— Граєте?
— Ні, в мене є автоматичне піяно.
— Рисуєте?
— Ні, в мене є фотографічний апарат.
— Шиєте?
— Ні, в мене є машинка до шиття.
— Ходите?
— Ні, їжджу самоходом, трамваєм і залізницею.
— Бачите?
— Ні, я ношу окуляри.
— Травите?
— Ні, я принимаю пігулки.
— Спите?
— Ні, я вживаю наркотиків.
— Дихаєте?
— Ні, мене напомповують кислородом.

ЧЕХ ПРО ПРИКАРПАТСЬКУ РУСЬ.

—o—

Чеський журналіст Войтіх Лєв помістив у щоденнику „Право Ліду" враження з мандрівки по Прикарпатській Руси п. з. „Літом по Прикарпатській Руси". Подаємо виїмки з того опису.

Відвідайте Прикарпатську Русь! Це цікава країна. Відвідаєте її раз, відвідаєте напевно і вдруге, полюбите її. Ніде не знайдете на такім розмірно невеличкім просторі стільки цікавих противенств. Є тут великі рівнини з ланами кукурузяних і соняшникових піль — початки широчезних мадярських пушт, є тут високі гребені Карпат, дико розкинених довгим луком у північній части Прикарпатської Руси, що нераз сягають вище ніж дві тисячі метрів, є тут виноградники з найліпшим у всій чехословацькій републиці виноградом, великі овочеві сади зі знаменитими овочами — та безконечні, сумні пасовища, неуправлені лани землі, що ждуть на плуг і збіже, кинене людською рукою. І є тут вкінці глибокі, темні, прастарі та гідні подиву праліси, може одинокі в Европі, в порівнанні з якими чеський бубінський праліс подобає на ідилічний садок. Медведі, рисі, дикі кабани, дикі коти, груба звірина найріжнішого роду оживляє ті мовчаливі темні ліси, що в своїй ненарушености і дикости уявляють собою образ одинокої, незабутої краси та грози.

Мимохіть приходить на думку, як то деінде, колиб мали лише такі густі праліси, приманювали би ввесь світ. Бо я певний, що вони викликали би такий подив, як наприклад скандинавські фйорди, альпейські ледняки та спокійна краса широкого моря. Що не вміємо заманити чужинців до тієї краси, це доказ нашої нездібности. Після набутого досвіду треба це зрозуміти. Не лише зрозуміти, а треба й уважати гріхом, що навіть самі не стараємося приїхати й оглянути цю країну, що нам її дає природа в Прикарпатській Руси.

Їздимо Бог зна куди — чим далі, тим щось цікавіше сподіваємося побачити — а тут, на сході републики, найдемо такі речі, яких деінде даремно ми шукали би. А коли вже в моді їхати далеко, то прошу, до Ясіня напр. таксамо далеко, як до Парижа тай при цьому маєте вигоду, що при кільометровій таксі, заведеній по наших дорогах, не заплатите навіть половини того, що за подорож до Парижа, Тріесту або Спліту. З Праги до Ясіня коштує подорож поспішним поїздом третьої кляси лише 162 чеські корони. Вечером перед десятою годиною всядете в Празі до безпосереднього поїзду і на другий день у вечір в 7. годині ви вже в Ясіні.

Від Кошиць (місто в Словаччині) поїзд завертає до Нового Міста біля Шіцтору. Тут перед нашими очима отвираються наче стіл рівнини. На них пасуться стада рогатої худоби та коней. На мочарах побачите цілі родини поважно чалапаючих бузьків, а кожде село, громада або місто зголошується вам насамперед глиняними циганськими хатами.

Потім ідете скоро — вже Прикарпатською Русю — попри мутні води та дико пошарпані береги Тиси все на схід. Минаємо Чоп, Бетю, (відгалуження на Ужгород і Мукачево), Берегово, Кралово над Тисою, Хуст і проїздимо 65 км. дороги, що переходить румунською територією, так, що подорожуємо і чужиною. Побачимо румунських вояків, мовчаливих і строгих, весело всміхнених румунських залізничників — без одностроїв — відзнакою їх уряду є лише парадна шапка, а біля Терешви віздимо знову на територію чехословацької републики. Тут уже поїзд спішить у високі, порослі лісами гори, що зарисовуються на овиді.

Кинемо ще оком у напрямі Слатинських домів, одиноких долів зі солею у републиці, а потім зараз поїзд гострим луком завертає попри Тису на північ, у глибокий клин спадистих гір.

Характеристична країна, характеристична ноша селян, характеристичні будинки. Рахів, Білина, Лазні Кваси — а вже витають вас перші хати гуцульської столиці, найцікавішого міста Прикарпатської Руси — Ясіня. Правобіч шпиль Говерлі високої дві тисячі метрів, лівобіч богато шпилів: Близниці (1883 м.), Менчіль (1405 м.), Вижна Прелука (1,129 м.), Стіг (1707 м.) й інші.

Поїзд стає і ми в найбільш на схід положеній місцевости чесько-словацької републики, в Ясіні. Варта ця подорож того! Привитають вас не лише природна краса, а також фолькльорні специяльности, котрими може почванитися мало яка країна! Пізнаємо гордих, гарних Гуцулів, аристократію українського народу в Прикарпатті, пізнаємо вбогих, зубожілих горожан Верховини, добрих господарів і хліборобів Мадярів у рівнинах при Тисі, метких, неструджених торговців Жидів, підприємчивих Німців. Коли схочете, пізнаєте Циганів, той народець такий дивний та цікавий, що доповнює пестрий калейдоскоп Прикарпатської Руси.

Один актор, що все брав завдатки, перейшов до іншого театру, якого директор не признавав завдатків. Раз приходить актор і каже:

— Пане директор, я прийшов просити аконто.

— Що ви?! Чи не знаєте, що я не признаю ніяких аконто!

Директор давав того вечора премієру, від успіху якої залежало, чи йому виарендують театр на другий рік.

— Коли пан директор не дадуть аконто, то я не граю в нинішній премієрі.

— Чи ви знаєте, що робите! Моя будучина залежить від нинішньої премієри!

— Що мені до того! Мені в голові лише, щоби я дістав троха грошей на рахунок моєї платні.

Директор не мав іншого виходу та лютий підписав записку до каси, щоби акторові виплатили бажану суму. Коли вже дав акторові записку, питається актора, поклепуючи його по рамени:

— Скажіть направду, чи ви зробилиб були таке свинство та не грали нині?

— Напевно, пане директоре!

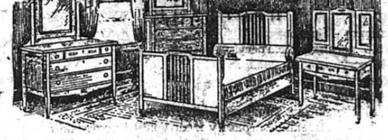
— Що? навіть без уваги на те, що дістанете бажані гроші?!

— Так, пане директоре, я нині не буду грати, бо не маю ніякої ролі в тій пєсі!

ЗМІНИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

МЕНВІЛ, Н. ДЖ. Товариство ім. Т. Шевченка, від. 349, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в неділю 12 жовтня у першій годині пополудни в ліберти гол. Так просяться усіх членів точно прибути вирівнити свої залеглі вкладки, а поза тим маємо ще важні справи до полагодження. — Возьний Василь, секр.

ІСЛЯНДІЯ.

Ісляндію, що лежить на далекій півночі серед филь Атлянтика, часто згадують тепер у часописах цивілізованого світу. Бо цей остров вульканів, горячих джерел, сніговах піль і ледняків святкує цього року тисячлітній ювилей ісляндського парляменту, альтінґу, що повстав у тій неврожайній країні ще в 930-му році.

Ісляндію відкрили вже в 850-му році, коли то чотири славні норвеські мандрівники: Інґольф, Кетіль-Генґ, Скуеля-Ґрім і Торольф перші поселилися на цьому острові. Сорок літ пізніше, у 890-му році приїхала до Ісляндії Авд, вдова по Олафі, королеві Дублина. Хоч веремя в Ісляндії непривітне, населення зростало скоро. В 1110-му році остров мав уже коло 50,000 населення.

Ісляндія після Анґлії є найбільшим островом в Европі. Тепер на 130,000 квадр. км. має ледви 170,000 населення.

В 930-му році старші споміж народу зібралися на нараду в долині Трінґвелір і ухвалили конституцію. Раду цю назвали альтінґ. Була це народня рада, що збиралася, як і сьогодні, що два роки, щоби видавати радше судові присуди, ніж закони. Щойно ті присуди ставали законами, про які повідомляв народ голова альтінґу, якого називали „законобесідником на скелі".

Альтінґ то не був парлямент у нашому значінні, як дехто думає. Ніяка суспільність не видержала так довго парляментарного правління. Не видержали його й Ісляндці. Не обійшлося в альтінґу без сварок і суперечок. Перший історик Ісляндії, Арі, званий „учений Арі", пише обширно про боротьбу в альтінґу, що довела до громадянської війни. Вислідом тоеї незгоди було, що вже в 1262. р. Ісляндія втратила незалежність і дісталася під володіння Норвеґії.

1280. р. перейшла під володіння Данії. Тоді альтінґ уконституувався так, що на 36 послів Ісляндії вибрали 30, а 6 іменував данський король, якого вважали співзаконодавцем острова. Альтінґ збирався що два роки для затвердження бюджету. Ділився альтінґ на дві палати: вищу та нижчу. До вищої входило 6 послів, іменованих королем, а 6 вибирали. Решта, 24, творили нижчу палату.

Після 600 літ залежности від Данії Ісляндія **здобула в 1874. році автономію.** Замісць данської адміністрації завела власну, хоч і далі була данською кольонією.

Головним заняттям населення є плекання худоби й овець. В Ісляндії росте гарна трава і 80% населення займається пастирством. Та це ще не значить, що Ісляндці жиють примітивним (первісним) життям. Ісляндці провадять велику торговлю із закордоном, вивозять вовну та солене мясо. Також риболовля є джерелом доходу для Ісляндців. Коло 12 тисяч Ісляндців займається риболовлею на найбільш новочасний спосіб. Передовсім славні є ісляндські лови китів. Ловлять теж дуже багато оселедців. Лососів і оселедців вивозять на міліони. Та життя рибалок тяжке і повне небезпек. Ісляндці вивозять теж траву, з якої виробляють матерію, звану твід. На експорт іде теж вербове дерево, бо в Ісляндії ростуть найгарніші верби, високі 50 стіп. Гарні білі та сині лиси походять також з Ісляндії. Вивозять, як бачимо, богато, тому теж імпортують немало. Передовсім мусять привозити хліб. В Ісляндії збіже не росте. Мусять також привозити сіль, уголь, чай, цукор, каву й усякі інші споживні артикули. Останніми часами пробують Ісляндці плекати власну городину, головно в теплярнях, огріваних теплими джерелами (ґейзерами). Найтяжче жиється ісляндському селянинови. Цього наші люди не всилі навіть собі уявити. В Ісляндії всюди камінь на камені. Ніде ніяких дерев. Нема там поля в нашому розумінні. Наше збіже там не виросте та не достигне. Час веґетації треває трохи довше ніж два місяці. В половині червня ще всюди сніг, а при кінці серпня вже знову паде сніг. Для управи ріллі лишаються лише пасовища. Худоба пасеться свобідно по долинах і збіччах гір.

В Ісляндії, хоч яка там нужда, не бувають крадежі. Все є тут отворене, наче в родині. Вбогі примітивні деревляні фарми, часто вглиблені в скелях або уложені з каменя та покриті дернюгами буди є пристановищем людей та худібки. Прийде осінь і зима, страшна ледяна й снігова хуртовина, богато місяців розлуки зі світом, у вічній боротьбі з рознузданою природою — нема тут хліба в нашому розумінні, сушена риба й баранячe мясо це одинока пожива, що своєю одноманітністю чашого чоловіка вбила би — чверть літри червоної пивної води коштує около 15 центів — нема тут ніяких алькогольних напитків — а до найближчого містечка яких 50—100 км. дороги верхом (конем), непроходимими збічами, снігами та ледами. Яке тяжке життя в Ісляндії, а в богатьох випадках є воно справжнім, подивугідним героїзмом і безмежним відреченням та терпінням. Усеж таки ті люди люблять цю свою Ісляндію, вертаються сюди з чужини, а працюють до загину за її кращу будучину та за її незалежність. Треба згадати, що в Ісляндії нема неписьменних, а навіть у найбіднішій селянській хаті побачите біблію та часопис!

Ісляндію прославив не лише альтінґ, лиси та риби. Країна ця прославилася як батьківщина „саґи", себто літопису родів, що сотки літ правили цим цікавим островом. Цей рід повісти повстав в Ісляндії ще в 12-му столітті. Першим автором саґ був Арі, після нього Ериґія, Генса-Торі Ніяля й інші. На „саґах" взорувався відомий сучасний анґлійський письменник Джан Ґелсуезі, коли писав повість „Саґу Форсітів".

Головне місто Ісляндії Рейкявік має коло 24 тисячі населення. Отже тут живе ціла четвертина всього ісляндського населення, бо ціла Ісляндія має ледви сто тисяч мешканців. Рейкявік чистеньке, показне місто з асфальтовими вулицями. Останніми роками тут богато будують. Є тут нова, зовсім новітня церква і чимало урядових будинків. Будують із бетону, а мешкальні доми понайбільше з дерева. Дерево мусять спроваджувати морем з Норвеґії, бо в цілій Ісляндії нема ліса.

В Ісляндії нема також залізниць. Подорожують по побережі та в глибину острова маленькими, одначе дуже витревалими кониками, що перенесуть вас непроходимими гірськими стежинами, дикими ледяними гірськими потоками та ріками. Останніми роками вже дуже поширився в Ісляндії автомобілевий рух — особовими та тягаровими возами. Нема теж в Ісляндії доріг; їх мусять щойно з великим накладом будувати. А тяжко це, де на кождім кільометрі треба усувати цілі скельні стіни.

Попри ледняки є в Ісляндії ґейзери, в яких безупинно парує кипуча вода, що доходить майже до 100 степенів. Є тут цілі просторі поля, над якими знімаються хмари паруючої вульканічної води. Одначе тут досі нема ніяких купалень. Є лише пральні; горячої води вживають до прання білля. Так господині мають велику вигоду, бо не потребують ґріти дома воду на прання, коли в джерелах мають з природи кипяток і перуть на дворі. Останніми часами роблять спроби вихіснувати силу тих горячих вод для промислу. Є в Рейкявіку новітня молочарня, для урухомлення якої вживають не вугля, лише природної сили тих вульканічних джерел. Тому кошти фабрикації богато нижчі.

Нарід цей говорить своєю власною ісляндською мовою. Є це найстарша норвеська мова, одначе й Норвежці, Шведи та Данці її також не розуміють.

Богато ще в Ісляндії патріярхального. Ось нпр. спис ісляндського парляменту (альтінґу) уложений в поазбучному порядку. Одначе азбука є тут по хрестним іменам! Родове назвище не задержується в родині. Син і дочка називаються інакше, ніж батько. Назвища дітей творяться так, що до хресного імени батька все долучують окінчення „сон" (син) або „дотір" (дочка). Коли напримір батько називається: Йосиф Оляфсон, то син уже не називається „Оляфсон", лише на онові хресного батькового імени: „Йосефсон" (Йосифів син), а дочка називається „Йосефсдотір" (Йосифова дочка). Коли батько називається Ґаральд Бернсон, то син називається „Ґаральдсон" а дочка „Ґаральдсдотір". Дуже богато є в Ісляндії Йоганіссонів. Син Йогана Бернасона називається „Йоганіссон" а дочка „Йоганісдотір". Лише там наприклад, де батько має таке саме родове назвище, як хресне: Йоганіс Йоганіссон, то і син називається Йоганіссон (Іванів син).

СУМНА ДОЛЯ ВИНАХІДНИКА ТКАЦЬКОЇ МАШИНИ.

Ткацька машина, яку винайшов тому сто літ Самійло Кромптон, причинилася до значного піднесення текстильного промислу. Тому день сотих роковин уродин Кромптона святкували в Анґлії величаво. Заступники пятнацятьох країв зібралися в Болтені (Комберленд), щоби взяти участь у святі. Самійло Кромптон родився в тій місцевости і помер там в червні 1827. року в 74-ому році життя, знеохочений і розчарований. Як Кромптонові було пять літ, помер його батько і він мусів працювати як молодий хлопець при ткацькому варстаті великої фабрики. Запізнався докладно з цим ремеслом, а з кождим днем росло його заціkавлення текстильним промислом. Постановив збудувати таку ткацьку машину, що фабрикувала би вовняні нитки для всякого дальшого виробу. Пять літ працював Кромптон, щоби збудувати таку машину. Кождий шілінґ видавав на те. Вкінці сповнилися його мрії: машина працювала дуже добре. Здавалося, що Кромптонові пощастить і він забогатіє. Але Кромптон не був бизнесменом, а побудувати власну ткальню, на це не мав грошей. Тому зробив угоду з великими фабрикантами, до яких приступив був потайки також Аркрайт, винахідник ткацького варстату. Аркрайт, у противенстві до Кромптона, був бизнесменом. Він уже завдяки винаходови ткацького варстату доробився великого маєтку, а Кромптон і не думав вихіснувати для себе права винаходу. Тому винахідник ткацької машини все боровся з фінансовою нуждою. Колиб промисл, парлямент і приятелі не прийшли були йому з поміччю, то останні літа свого життя був би мусів прожити у найбільшій нужді. І не богато бракувало до того, бо після його смерти оцінили його обстановку всього на сімнацять фунтів стерлінґів, а довгів оставив Кромптон богато більше.

